

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри менеджменту
Волинського національного університету імені Лесі Українки
доктора економічних наук, професора Цимбалюк Ірини Олександрівни
на дисертаційну роботу

Кувіки Ганни Олександрівни

**«Організаційно-економічні засади відновлення
конкурентоспроможності сфери гостинності України»**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

за спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність теми дослідження

Актуальність теми дослідження обумовлена значенням сфери гостинності як багатофункціонального сектору, діяльність якого спрямована на задоволення потреб найрізноманітніших категорій споживачів – туристів, бізнесменів, представників громадськості, культури, спорту, науки, а також місцевих жителів. Ця сфера об'єднує широкий спектр підприємств, таких як готелі, ресторани, туристичні агентства, транспортні компанії, розважальні та спортивні заклади, кожне з яких відіграє роль каталізатора економічного розвитку регіонів і країни загалом.

Сучасні виклики, зокрема пандемія COVID-19 та її довгострокові наслідки, а також реалії воєнного стану, спричиненого російсько-українською війною, суттєво вплинули на функціонування цієї галузі. В умовах значних втрат інфраструктури, скорочення обсягів туристичних потоків і зміни поведінкових моделей споживачів, актуальність дослідження питань відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності набуває критичної важливості.

Розвиток цієї сфери стає не лише інструментом відновлення економіки, але й важливим елементом формування ділової та туристичної привабливості регіонів України. Водночас зростає потреба у якісному розширенні спектру послуг проживання, харчування, відпочинку та розваг, які мають враховувати індивідуальні потреби та цілі відвідувачів.

Враховуючи виклики сучасності та стратегічну важливість сфери гостинності, дослідження, спрямоване на розроблення організаційно-економічних засад її відновлення, є не лише актуальним, але й необхідним для забезпечення сталого розвитку економіки країни в умовах посткризового відновлення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами

Дисертаційна робота виконана в межах участі здобувача у реалізації фундаментальної науково-дослідної теми «Розвиток інклюзивного ринку праці в умовах релокації та міграції: зайнятість, освіта, доходи населення» (державний реєстраційний номер 0123U101558). У процесі дослідження здобувачем отримано низку наукових результатів, що мають значну теоретичну та практичну цінність, зокрема: розроблено концептуальні підходи до формування організаційно-економічного механізму відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України; проведено аналіз сучасних тенденцій розвитку цієї галузі та оцінено рівень конкурентоспроможності сфери гостинності в регіонах України; запропоновано організаційно-економічні інструменти, спрямовані на ефективну реалізацію стратегій відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності в умовах сучасних викликів.

Оцінка новизни представлених результатів дослідження

Новизна результатів, отриманих у дисертаційній роботі, заслуговує на особливу увагу. Здобувачем вперше розроблено концептуальні засади відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності, що включають обґрунтування її сутності, принципів, цілей і механізмів реалізації. Запропонований підхід розглядає відновлення конкурентоспроможності як процес адаптації та модернізації бізнес-моделей, продуктів і послуг, що робить його актуальним у контексті сучасних економічних викликів.

Удосконалено системний підхід до формування організаційно-економічного механізму відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності. Механізм структуровано як сукупність взаємодіючих підсистем і процесів, що сприяють стабільному функціонуванню закладів гостинності навіть у кризових умовах. Значним внеском є також розробка ієрархічного підходу до формування трирівневого набору стратегічних альтернатив, що поєднує стратегії ринкового позиціонування, забезпечення конкурентних переваг та типові конкурентні стратегії.

Набули подальшого розвитку понятійний апарат дослідження, зокрема, визначення сфери гостинності як складної поліфункціональної соціо-еколого-економічної системи, здатної забезпечувати індивідуальні та суспільні потреби, сприяти підвищенню якості життя та розвитку економіки. Авторське трактування конкурентоспроможності сфери гостинності як здатності регіонів, закладів і послуг адаптуватися до змін ринкових умов є вагомим теоретичним внеском.

Важливим досягненням здобувача є вдосконалення методичних підходів до аналізу складових і оцінки конкурентоспроможності сфери гостинності, що

базуються на застосуванні комбінованого підходу. Розроблена дворівнева модель визначення інтегрального індексу конкурентних переваг і конкурентоспроможності дозволяє оцінювати передумови розвитку сфери гостинності регіонів України та позиціонувати їх залежно від рівня конкурентних переваг.

Особливу увагу заслуговує ідентифікація сучасних глобальних та вітчизняних трендів розвитку сфери гостинності, таких як цифрова трансформація, екологічна сталість, персоналізація послуг і концепція «готель як місце соціальних зустрічей». Визначені тренди підтверджують актуальність моделі гостинності, розробленої здобувачем, та її практичну значущість у сучасних умовах.

Таким чином, представлені здобувачкою теоретичні та експериментальні результати є новаторськими та вносять суттєвий вклад у розвиток досліджуваної галузі. Науково-практичні рекомендації, розроблені здобувачем, мають значну цінність не тільки у теоретичному, але й у прикладному аспекті, оскільки пропонують конкретні інструменти для відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України в умовах сучасних викликів.

Оцінка рівня оволодіння здобувачем методологією наукового дослідження

Оцінюючи рівень оволодіння методологією наукової діяльності, представленої в дисертаційній роботі, слід підкреслити високий рівень компетентності здобувачки у визначенні актуальних завдань та виборі відповідних методологічних підходів. Дослідження засвідчує здатність авторки всебічно аналізувати організаційно-економічні аспекти відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності, враховуючи специфіку сучасних соціально-економічних викликів та особливості функціонування галузі в умовах кризових явищ.

Дисертантка продемонструвала вміння інтегрувати широкий спектр методів наукового дослідження, зокрема системний підхід, логіко-структурний аналіз, компаративний аналіз, діалектичний метод пізнання та методи інтегрального аналізу. Особливо важливим є те, що здобувач успішно застосував ці методи для комплексного аналізу сучасного стану сфери гостинності в Україні та обґрунтування ефективних організаційно-економічних інструментів для її відновлення.

Робота також свідчить про здатність здобувача синтезувати отримані результати, формулювати практичні рекомендації та аргументовано захищати власні наукові позиції. Високий рівень методологічної підготовки підтверджується чітким викладом матеріалу, логічністю висновків та

здатністю до прогнозування перспектив розвитку сфери гостинності на основі запропонованих механізмів і стратегій.

Таким чином, дисертаційна робота демонструє ґрунтовне володіння здобувачем методологією наукової діяльності, що сприяє формуванню науково обґрунтованих підходів до вирішення складних завдань відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України.

Наукове та практичне значення результатів дослідження підтверджено довідками про впровадження в роботу Управління туризму та промоції міста Луцької міської ради (№ 03-24/03/2868 від 26.09.2024 р.), Волинської обласної військової адміністрації (№ 03-24/03/2868 від 26.09.2024 р.) та Волинського національного університету імені Лесі Українки. Теоретичні та методичні розробки дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі географічного факультету для підготовки здобувачів спеціальностей 241 «Готельно-ресторанна справа» за освітньо-професійною програмою «Готельно-ресторанна справа» (освітній компонент «Організація готельного господарства») та 242 «Туризм» за освітньо-професійною програмою «Туризм» (освітній компонент «Менеджмент туризму»).

Рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, можуть бути використані органами державного та регіонального управління, місцевого самоврядування, керівниками та спеціалістами сфери гостинності для розроблення стратегій відновлення конкурентоспроможності галузі, а також для підвищення ефективності функціонування підприємств у військовий час та в повоєнний період.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність основних положень і результатів дисертаційної роботи забезпечується використанням у дослідженні актуальних статистичних даних Державної служби статистики України, аналітичних матеріалів обласних адміністрацій, міжнародних і національних статистичних баз, звітів галузевих асоціацій, а також даних науково-практичних конференцій і круглих столів. Висновки і рекомендації, представлені в роботі, ґрунтуються на застосуванні комплексу наукових методів, таких як: системно-структурний аналіз, історико-логічний підхід, абстрактно-логічне узагальнення (розділ 1.1); методи порівняння, аналізу та синтезу, структурно-функціональний аналіз (розділ 1.2); групування, економіко-статистичний аналіз, узагальнення (розділ 2.1); інтегральний аналіз, графічний метод (розділи 2.2, 2.3); стратегічний аналіз та методи наукового узагальнення (розділ 3.1).

Висока обґрунтованість положень наукової новизни, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується також апробацією результатів у

наукових публікаціях здобувача, зокрема у статтях, опублікованих у фахових вітчизняних і міжнародних виданнях. Здобувачка вдало інтегрує загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що забезпечує цілісність та достовірність наукових висновків і дозволяє сформулювати практично значущі рекомендації, спрямовані на відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України.

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації вирізняються високим ступенем достовірності й обґрунтованості, що підтверджує наукову цінність і практичну значущість виконаного дослідження.

Оцінка структури та змісту роботи, самостійності її виконання

Дисертаційна робота вирізняється чіткою структурованістю, що відповідає визначеним меті та завданням дослідження. Вона являє собою завершене наукове дослідження, яке поєднує теоретико-методичні засади, аналітичні розробки й обґрунтовані практичні рекомендації. Усі структурні елементи роботи представлені послідовно, забезпечуючи цілісне висвітлення проблематики.

Структура дисертації включає три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Кожен із розділів логічно побудований і присвячений вирішенню конкретного завдання дослідження, що сприяє послідовному розкриттю теми й досягненню наукових цілей.

У Розділі 1 авторка аналізує теоретико-концептуальні засади відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності. Зокрема, розкрито економічну сутність сфери гостинності (1.1), обґрунтовано конкурентоспроможність як об'єкт наукового дослідження у контексті відновлення галузі (1.2), а також запропоновано концептуальні підходи до формування стратегії її відновлення (1.3). Здобувач демонструє здатність інтегрувати теоретичні знання, використовуючи сучасні підходи до розуміння ключових понять і процесів.

У Розділі 2 висвітлено методичні засади аналізу розвитку сфери гостинності та оцінку її конкурентоспроможності. Авторка детально розглядає методичні підходи до аналізу складових сфери гостинності (2.1), проводить аналіз передумов її відновлення (2.2) та здійснює оцінку конкурентоспроможності галузі в регіональному розрізі (2.3). Розділ відзначається використанням комплексного підходу до аналізу, що базується на актуальних статистичних даних і застосуванні сучасних аналітичних методів.

У Розділі 3 зосереджено увагу на організаційно-економічному забезпеченні відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності. Автор розкриває напрями формування конкурентних переваг галузі в контексті

сучасних трендів (3.1), пропонує стратегічні альтернативи відновлення (3.2) та обґрунтовує організаційно-економічний механізм цього процесу (3.3). Робота демонструє здатність авторка до стратегічного мислення, а також до формулювання практично значущих рекомендацій для галузі.

Загалом, дисертаційна робота свідчить про високий рівень самостійності виконання дослідження, наукову обґрунтованість отриманих результатів і значущість запропонованих рекомендацій. Її структура забезпечує послідовне й системне висвітлення теми, що дозволяє досягти поставлених цілей і завдань.

Дисертаційна робота є авторським дослідженням, що вирішує важливе науково-прикладне завдання – поглиблення теоретико-методичних засад і розробка організаційно-економічних напрямів відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України в умовах сучасних викликів, зокрема воєнного стану та повоєнного відновлення. Представлені пропозиції здобувачки ґрунтуються на глибокому аналізі економічного стану галузі, її регіональних особливостей і сучасних тенденцій розвитку, а за змістом є реальними та придатними для практичного впровадження.

Основні наукові положення дисертаційної роботи доведені до рівня методичних рекомендацій, що дають можливість забезпечити відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності як на національному, так і на регіональному рівнях. Запропоновані організаційно-економічні механізми й інструменти орієнтовані на інтеграцію інноваційних технологій, оптимізацію управлінських процесів та стратегічне планування, спрямоване на розвиток стійких конкурентних переваг.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

За результатами перевірки дисертаційної роботи та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фабрикавань чи фальсифікації. Робота містить лише результати досліджень здобувачки, всі використані джерела інформації, включно з публікаціями інших вчених, нормативними актами, статистичними даними та іншими матеріалами, супроводжуються відповідними посиланнями й бібліографічними відомостями.

Висновок про кількість наукових публікацій, повноту опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача

На основі аналізу наданих матеріалів можна зробити висновок, що кількість та якість наукових публікацій здобувачки відповідають вимогам до наукових досліджень. Загальний обсяг опублікованих праць становить 15 наукових робіт, що свідчить про цілеспрямовану та продуктивну наукову

діяльність авторки. З них 4 статті опубліковано у фахових наукових виданнях України категорії Б, 1 стаття – у виданні, що індексується у міжнародній наукометричній базі Web of Science, а також 10 публікацій апробаційного характеру, які демонструють активну участь здобувачки у фахових наукових дискусіях.

Особистий внесок здобувачки є вагомим, про що свідчить той факт, що авторці належить 3,75 друкованих аркушів із загального обсягу публікацій. Це підтверджує її активну участь у підготовці та оприлюдненні наукових результатів, отриманих у межах дисертаційного дослідження, і свідчить про високий рівень самостійності та професіоналізму здобувача.

Повнота опублікування результатів дисертації свідчить про глибоке та всебічне опрацювання теми, а також про відповідність наукових робіт вимогам актуальності та новизни в галузі досліджень. Опубліковані матеріали відображають основні результати дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Водночас у дисертації присутні окремі елементи, що відкривають простір для наукової дискусії та потребують додаткового теоретичного осмислення й аргументації. Аспекти, що вимагають уточнення, можна сформулювати наступним чином:

1. У роботі (п.п. 1.1) пропонується визначення сфери гостинності як соціо-еколого-економічної системи, однак бракує деталізації механізмів її адаптації до зовнішніх кризових факторів, таких як війна чи економічна криза. Це питання варто було б розвинути в контексті практичного впровадження запропонованого організаційно-економічного механізму.

2. У дисертації (п.п. 1.3) наголошується на важливості інклюзивного підходу, однак недостатньо висвітлено питання залучення соціально вразливих груп населення до функціонування сфери гостинності, зокрема як працівників чи партнерів.

3. Оцінка конкурентоспроможності регіонів (п.п. 2.2) базується переважно на кількісних показниках, але не враховано якісні аспекти, наприклад, рівень задоволеності клієнтів чи репутацію закладів, що могло б надати оцінкам більшої комплексності.

4. У розроблених рекомендаціях (п.п. 3.1) значний акцент зроблено на інноваційних підходах, однак недостатньо розкрито питання джерел фінансування для впровадження цих інновацій у регіонах із низьким рівнем розвитку сфери гостинності.

5. Матриця стратегічних альтернатив, наведена в роботі (п.п. 3.2), потребує більш детального розгляду практичних прикладів її реалізації на

рівні конкретних регіонів, що дозволило б забезпечити краще розуміння її прикладного потенціалу.

Висловлені дискусійні положення не знижують наукової та практичної значущості проведеного дослідження. Дискусійність і критичність окремих положень роботи засвідчують складність і багатогранність обраного наукового завдання, а також перспективи у проведенні авторкою подальших досліджень із цієї проблематики.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Кувіки Ганни Олександрівни на тему «Організаційно-економічні засади відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України» є цілісною та завершеною науковою працею. У дисертації досягнуто науково обґрунтованих результатів, які роблять суттєвий внесок у розвиток теоретико-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України та її регіонів у сучасних умовах. Робота виконана на високому науково-методичному рівні, має логічну структуру, комплексний підхід до вирішення поставлених завдань, містить елементи наукової новизни та значну практичну цінність. Наукові публікації автора відображають ключові положення дисертації.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу дисертації, можна зробити висновок, що робота «Організаційно-економічні засади відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її авторка, Кувіка Ганна Олександрівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

Професор кафедри менеджменту
Волинського національного університету
імені Лесі Українки,
доктор економічних наук, професор

Ірина ЦИМБАЛЮК